

Нагорна Н.С.

к.психол.н., доцент, докторантка
Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України,
декан факультету СТОР
Національного університету «Чернігівська політехніка»,

n.nagorna@stu.cn.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9988-7750>

Роль університету в розвитку психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва: кар'єрні можливості

Анотація: висвітлено результати емпіричного дослідження ролі університетів у розвитку психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва. Окреслено ряд елементів програми психологічного забезпечення розвитку означеної готовності.

Ключові слова: соціальне підприємництво, психологічна готовність здобувачів освіти до соціального підприємництва, розвиток психологічної готовності особистості, університет, кар'єрні можливості

Nahorna N.S.

PhD, Associate Professor, doctoral candidate of G.S. Kostiuk Institute of psychology
of the NAES of Ukraine
Dean of Faculty of STHIR
Chernihiv Polytechnic National University,

n.nagorna@stu.cn.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9988-7750>

The role of the university in developing students' psychological readiness for social entrepreneurship: career opportunities

Abstract. The results of an empirical study on the role of universities in developing students' psychological readiness for social entrepreneurship are presented. A number of elements of a program designed to provide psychological support for the development of this readiness are outlined.

Keywords: social entrepreneurship, psychological readiness of students for social entrepreneurship, development of an individual's psychological readiness, university, career opportunities

Сучасні університети – це осередки освітнього та наукового розвитку особистості, а також платформа для взаємодії громад, бізнесу, влади та недержавного сектору з освітою і наукою щодо вирішення нагальних запитів міста, регіону чи держави. Реалізуючи «третю місію», заклади вищої освіти

долучаються до ряду освітніх, наукових та соціальних проєктів, що допомагають здійснити перекваліфікацію, соціальну адаптацію соціально-вразливих категорій населення. Окрім цього, політики та освітні практики самих університетів також змінюються, враховуючи потреби ринку праці, запити здобувачів освіти, виклики та можливості українського сьогодення.

Соціальне підприємництво в житті закладів вищої освіти пройшло шлях від окремої теми в рамках навчальних дисциплін на різних спеціальностях до окремих курсів, міждисциплінарних освітньо-професійних програм, сертифікатних курсів, конкурсів стартап проєктів та тренінгів [2]. Подібна активність сприяла розвитку загальних уявлень про соціальне підприємництво серед студентів окремих спеціальностей. Хоча практичний досвід соціального підприємництва [4] вказує, що соціальний бізнес працює в різних сферах: громадському обслуговуванні, ремеслах, косметології та медицині, інженерії та агрономії, інше. Потенційно соціальним підприємцем може стати кожен.

Психологічна готовність здобувача освіти до соціального підприємництва має свій прояв когнітивного, мотиваційного, особистісного та поведінково-діяльнісного компонентів, що відображають специфіку даного виду підприємництва. Цілеспрямоване формування освітніх та організаційно-психологічних умов в середовищі закладу вищої освіти сприятиме розвитку означеної готовності серед студентів. Подібне може мати прояв у розбудові кар'єрного шляху в соціальному підприємстві.

Наукова проблема розбудови кар'єри в соціальному підприємстві є предметом досліджень іноземних авторів. Так, W.Ch. Au, A. Drencheva & J. L. Yew [7] вивчають особливості кар'єрного успіху в соціальному підприємстві, I. Alvarez de Mon, J. Merladet & M. Núñez-Canal [6] – детермінанти вибору кар'єри випускниками програми з соціального підприємництва.

На українських наукових теренах О. Чуйко та В. Шкуро [5] здійснено аналіз компетентностей, необхідних для запровадження соціального підприємства, побудовано теоретичну модель психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва (Н.С. Нагорна), підібрано діагностичний інструментарій для проведення емпіричного дослідження особливостей психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва (Л.М. Карамушка, Н.С. Нагорна). Проте, питання розвитку означеної готовності в умовах університетського середовища потребує додаткової уваги серед дослідників. Саме тому, нами було проведено емпіричне дослідження для окреслення думки студентства щодо ролі університету в розвитку: соціального підприємництва на рівні громади як явища, психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва, різних форматів підготовки для формування означеної готовності.

Для проведення емпіричного дослідження ролі університету в розвитку психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва було використано авторську методику [1].

У дослідженні використано методи математичної статистики й аналізу даних із застосуванням програми SPSS (версія 22.0), описові статистики.

Дослідження проводилося у травні-червні 2025 року за допомогою онлайн-опитування з використанням Google Forms, що дозволило забезпечити анонімність для респондентів. Усі учасники були проінформовані про мету дослідження та дали свою згоду на участь, що відповідає етичним нормам проведення психологічних досліджень. Вибірка дослідження склала 1058 осіб, серед яких 524 жінки та 534 чоловіка, котрі навчаються в закладах вищої освіти України, віком від 17 до 54 років.

Як свідчать результати дослідження, переважна більшість респондентів (89,8%) висловлюють думку, що заклад вищої освіти має сприяти розвитку соціального підприємництва в Україні, їх регіоні чи громаді. При цьому, 36,5% уточнюють, що така активність важлива з огляду на створення додаткових фінансово-економічних можливостей в громаді за-для її відновлення. Ще 27,8% респондентів вбачають в цьому додаткові партнерства для університетів, що матиме своє відображення на можливості для практичного навчання студентів, здійснення досліджень та майбутнього працевлаштування. Подібний результат, на нашу думку, став підтвердженням від студентства, як однієї з цільових груп розвитку закладу вищої освіти, про перспективність і необхідність залучення університету до реалізації соціального підприємництва на рівні громади.

Очікуваним є результат щодо змін у діяльності університетів щодо розвитку соціального підприємництва з моменту повномасштабного вторгнення в Україну. Так, 59,2% респондентів підтверджують збільшення різного роду таких активностей в закладах вищої освіти. Конкретизація заходів, що запроваджують університети для розвитку соціального підприємництва дала такі результати (частоти вибору варіанту): активна взаємодія з представниками держави, громади та бізнесу (52,4%), залучення практиків до освітнього процесу (45,4%), реалізація соціальних ініціатив в рамках «третьої місії» (39,3%), розширення кола інтерактивних занять з тематики соціального підприємництва (38,2%). Такі результати, на наш погляд, вказують на те, що тематика соціального підприємництва, його розвиток через підготовку здобувачів освіти до його запровадження та побудови кар'єри в ньому, також присутні в полі стратегічної та оперативної діяльності університетів. Звісно, при цьому варто враховувати специфіку самого закладу вищої освіти в розрізі сфери підготовки майбутніх фахівців та відомчої належності інституції (для медичних чи військових університетів пріоритети інші), місце розташування самого закладу та формату освітнього процесу в ньому (університети, що розміщені в регіонах, де ведуться бойові дії, вимушені працювати дистанційно або в змішаному форматі) та інші об'єктивні обставини.

Означені результати нашого дослідження, а також вже наявні напрацювання в сфері розвитку окремих елементів психологічної готовності особистості до соціального підприємництва [3; 8] можуть стати підґрунтям для розробки програми психологічного забезпечення розвитку готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва в умовах університету. Така програма, на нашу думку, має обов'язково включати запровадження політик розвитку соціального підприємництва в закладі вищої освіти, залучення роботодавців для опрацювання освітніх практик та розширення кар'єрних можливостей студентів,

ряд організаційно-психологічних заходів.

Список використаних джерел

1. Карамушка, Л.М., Нагорна Н.С. Комплекс методик для дослідження готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2025. №3 (36): 128-139.
2. Нагорна Н.С. Комплекс практик з розвитку готовності особистості до соціального підприємництва. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2024. 35 (74) № 4. С. 85-90.
3. Нагорна Н.С. Особливості впровадження партисипативної моделі розвитку соціального підприємництва як детермінанти реінтеграції ветеранів та членів їх сімей: освітня та соціально-психологічна перспективи. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2024. Випуск 22. С. 106–112.
4. Соціальне підприємництво в Україні. Каталог. 2020. URL: <https://socialbusiness.in.ua/enterprises/>
5. Чуйко, О., Шкуро В. *Екологоорієнтоване соціальне підприємництво у громаді : навч.-метод. пос.* Київ: нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2020.
6. Alvarez de Mon, I.; Merladet, J.; Núñez-Canal, M. Social Entrepreneurs as Role Models for Innovative Professional Career Developments. *Sustainability*. 2021. № 13, 13044. <https://doi.org/10.3390/su132313044>
7. Au W.Ch., Drencheva A., Yew J.L. Narrating Career in Social Entrepreneurship: Experiences of Social Entrepreneurs. *Journal of Social Entrepreneurship*. 2021. № 14(3): 343-369. DOI: [10.1080/19420676.2021.1890188](https://doi.org/10.1080/19420676.2021.1890188)
8. Dyvnych H. Higher education trend: social entrepreneurship as the key transversal skill. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. No. 3. Pp 21-28. DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-3-3>

ДЕКЛАРАЦІЯ

про використання систем штучного інтелекту

Під час підготовки матеріалу конференції «Роль університету в розвитку психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва: кар'єрні можливості» системи штучного інтелекту для генерування тексту, аналізу даних, перекладу, створення зображень, таблиць, висновків або інших змістових елементів не використовувалися. Рукопис підготовлено автором самостійно з використанням наукових джерел, зазначених у списку літератури, з дотриманням вимог академічної доброчесності, норм цитування та авторського права. Автор несе повну відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність, наукову коректність і відповідність поданого рукопису принципам академічної доброчесності.